

elementa mundi hujus conspicabilis quatuor
 ana plura sint: quid faciat solem lunamve de-
 ficere, his defectibus quos prædicere astro-
 logi certa temporum dinumeratione consue-
 runt: cur antiqui homines tam diu vixerint,
 quam sancta Scriptura testatur; & utrùm pro-
 portione longioris ætatis filios sera pubertate
 gignere cœperint: ubi potuerit Mathusalem
 vivere, qui in arca non fuit, qui, sicut in
 plerisque codicibus & græcis & latinis nu-
 merantur anni, reperitur supervixisse diluvio:
 vel utrùm paucioribus, qui rarissimi inveniun-
 tur, potiùs credendum sit, in quibus ita est
 numerus conscriptus annorum, ut ante dilu-
 vium defunctus fuisse monstretur. Quis enim
 non sentiat in his atque hujusmodi variis &
 innumerabilibus quæstionibus, sive ad obscu-
 rissima opera Dei, sive ad Scripturarum ab-
 ditissimas latebras pertinentibus, quas certo
 aliquo genere complecti ac definire difficile
 est, & multa ignorari salvâ christianâ fide,
 & alicubi errari sine aliquo hæretici dogmatis
 crimine?

CAPUT
 XXIV.

Hæresis
 Pelagii &
 Cælestii
 ipsa fidei
 nostræ pe-
 tit funda-
 menta.

Joan. 4. 34.

In causa
 duorum
 hominum
 propriè fi-
 des chris-
 tiana.

1. Tim. 2. 5.

28. SED in causa duorum hominum, quo-
 rum per unum venundati sumus sub pecca-
 to, per alterum redimimur à peccatis; per
 unum præcipitati sumus in mortem, per al-
 terum liberamur ad vitam; a quorum ille nos
 in se perdidit, faciendo voluntatem suam,
 non ejus à quo factus est; iste nos in se sal-
 vos fecit, non faciendo voluntatem suam, sed
 ejus à quo missus est: in horum ergo duo-
 rum hominum causa propriè fides christiana
 consistit. Unus est enim Deus, & unus me-
 diator Dei & hominum homo Christus Jesus.

Quo-

a Am. Er. & MSS. quoniam ille.

Quoniam non est aliud nomen sub cælo da-
 tum hominibus, in quo oporteat nos salvos
 fieri: & in illo definivit Deus fidem omni-
 bus, suscitans illum à mortuis. Itaque sine
 ista fide, hoc est, sine fide unius mediato-
 ris Dei & hominum hominis Christi Jesu,
 sine fide, inquam, resurrectionis ejus, quam
 Deus a omnibus definivit, quæ utique sine in-
 carnatione ejus ac morte non potest veraci-
 ter credi: sine fide ergo incarnationis & mor-
 tis & resurrectionis Christi, nec antiquos jus-
 tos, ut justis essent, à peccatis potuisse mun-
 dari, & Dei gratiâ justificari, veritas chris-
 tiana non dubitat: sive in eis justis quos
 sancta Scriptura commemorat, sive in eis jus-
 tis quos quidem illa non commemorat, sed
 tamen fuisse credendi sunt, vel ante dilu-
 vium, vel inde usque ad legem datam, vel
 ipsius legis tempore, non solum in filiis Is-
 raël, sicut fuerunt Prophetæ, sed etiam ex-
 tra eundem populum, sicut fuit Job. Et ip-
 sorum enim corda eadem mundabantur me-
 diatoris fide, & diffundebatur in eis caritas
 per Spiritum-sanctum, qui ubi vult spirat,
 non merita sequens, sed etiam ipsa merita
 faciens. Non enim Dei gratia gratia erit ullo
 modo, nisi gratuita fuerit omni modo.

29. Quamvis ergo mors regnaverit ab
 Adam usque ad Moysen, quia non eam po-
 tuit vincere nec lex data per Moysen (non
 enim data est quæ posset vivificare, sed quæ
 mortuos, quibus vivificandis esset gratia ne-
 cessaria, non solum peccati propagatione &
 dominatione prostratos, verum etiam ipsius
 legis addita prævaricatione convictos, deberet

TOM. IV.

a Editti, hominibus. Castigantur ex MSS.

Act. 4. 12.

Act. 17. 31.

Sine fide

Christi

nullus um-

quam ho-

mo justifi-

cari aut

salvari pe-

tult.

a

Rom. 5. 5.

Joan. 3. 8.

Fides

Christi, do-

num omni-

nò gratui-

tum.

Rom. 5. 14.

Gal. 3. 21.

Uusus legis.

ostendere; non ut periret quisquis hoc in Dei misericordia etiam tunc intelligeret, sed ut per regnum mortis ad supplicium destinatus, etiam sibi ipsi per pravaricationem legis manifestatus, Dei quaereret adiutorium, ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia, quæ sola liberat à corpore mortis huius) * QUAMVIS ergo nec lex per Moysen data potuerit à quoquam homine regnum mortis auferre; erant tamen & legis tempore homines Dei, non sub lege terrente, conuincente, puniente, sed sub gratia delectante, sanante, liberante. Erant qui dicerent: *Ego in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis mater mea me in utero aluit: & Non est pax in ossibus meis à facie peccatorum meorum: & Cor mundum crea in me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis: & Spiritu principali confirma me: & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Erant qui dicerent: *Credidi, propter quod locutus sum.* Eadem quippe & ipsi mundabantur fide, qua & nos. Unde & Apostolus dicit: *Habentes autem eundem spiritum fidei, secundum quod scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum; & nos credimus, propter quod & loquimur.* Ex ipsa fide dicebatur: *Ecce Virgo in utero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus.* Ex ipsa fide de ipso dicebatur: *Et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam, à summo celi egressio ejus, & occursum ejus usque ad summum celi, & non est qui se abscondat à calore ejus.* Ex fide ipsa ipsi dicebatur:

Thro-

Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi, Psal. 44. 7. virga directionis, virga regni tui: dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te, Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Eodem spiritu fidei ab illis hæc futura videbantur, quo à nobis facta creduntur. Neque enim qui nobis ista fidei dilectione prophetare potuerunt, eorum ipsi participes non fuerunt. Et unde est quod dicit Apostolus Petrus: *Quid tentatis Deum, imponere jugum supra collum discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus portare, sed per gratiam Domini Jesu credimus salvi fieri, quemadmodum & illi; nisi quia & illi per gratiam Domini Jesu Christi salvi facti sunt, non per legem Moysi, per quam non sanatio, sed cognitio est facta peccati? Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata per legem & Prophetas. Si ergo nunc manifestata est, etiam tunc erat, sed occulta. Cujus occultationem significabat templi velum, quod est ad ejus significandam revelationem Christo moriente conscissum. Et tunc ergo ista gratia unius mediatoris Dei & hominum hominis Christi Jesu erat in populo Dei; sed tamquam in vellere pluvia, quam non debitam, sed voluntariam segregat Deus hereditati suæ, inerat latens; nunc autem velut siccato illo vellere, hoc est, judaico populo reprobato, in omnibus gentibus tamquam in area cernitur patens.*

30. NON igitur, sicut Pelagius & ejus discipuli, tempora dividamus, dicentes: *Primum vixisse justos homines ex natura, deinde sub lege, tertio sub gratia.* Ex natura, scilicet, ab Adam tam longa ætate, qua lex

k 2

non-

Rom. 5. 20.

Ibid. 7. 25.

* CAPUT

XXV.

Justi tem-

pore legis

exstite-

runt, nec

tamen

erant illi

sub lege,

sed sub

gratia.

Psal. 50. 7.

Psal. 37. 4.

Ps. 50. 12.

&c.

Ps. 115. 1.

2. Cor. 4. 13.

Isai. 7. 14.

Psal. 18. 6.

Act. 15.

10.

Rom. 3. 20.

Gratia no-

vi Testa-

menti sub

veteri oc-

cultata.

Velum

templi.

Matt. 27.

51.

Judic. 6.

38.

Vellus Ge-

deonis.

Pr. 67. 10.

CAPUT

XXVI.

Pelagius

& Cæles-

tius anti-

quos justo

negant per

Christum
salvatos.

nondum erat data. Tunc enim, ajunt, duce ratione cognoscebatur Creator, & quemadmodum esset vivendum, scriptum gerebatur in cordibus, non lege litteræ, sed naturæ. Verùm vitiatas moribus, inquit, ubi cæpit non sufficere natura jam decolor, lex ei addita est, qua, velut luna, fulgori pristino detrita rubigine redderetur. Sed posteaquàm nimia, sicut disputant, peccandi consuetudo prævaluit, cui sanandæ lex parum valeret, Christus advenit, & tamquam morbo desperatissimo, non per discipulos, sed per se ipsum medicus ipse subvenit.

31. Hæc disputantes, à gratia mediatoris justos excludere conantur antiquos, tamquam Dei & illorum hominum non fuerit mediator homo Christus Jesus: quia nondum ex utero Virginis carne suscepta, homo nondum fuit, quando illi justii fuerunt. Quod si ita esset, nequaquam Apostolus diceret: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum; sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur.* Quando quidem illi antiqui justii, secundum istorum vaniloquia, sibi sufficiente naturâ, nec mediatore homine Christo indiguerunt, per quem reconciliarentur Deo: nec in eo vivificabuntur, ad cujus corpus & membra, secundum id quod propter homines homo factus est, non pertinere monstrantur. Si autem, quemadmodum per Apostolos suos Veritas loquitur, sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur; quia per illum hominem mors, & per istum hominem resurrectio mortuorum: quis audeat dubitare christianus, etiam illos justos, qui * recentioribus generis humani temporibus

1. Cor. 15.
22. & 21.

* f. remotionibus.

Deo

Deo placuerunt, ideo in resurrectionem vitæ æternæ, non mortis æternæ esse venturos, quia in Christo vivificabuntur; ideo autem vivificari in Christo, quoniam ad corpus pertinent Christi; & ideo pertinere ad corpus Christi, quia & ipsis caput est Christus; ideo & ipsis caput esse Christum, quia unus mediator est Dei & hominum homo Christus Jesus? Quod eis non fuisset, nisi in ejus resurrectionem per ejus gratiam credidissent. Et hoc quomodo fieret, si eum in carne venturum esse nescissent, neque ex hac fide justè pièque vixissent? Nam si propterea illis non profuit incarnatio Christi, quia nondum facta erat; nec nobis prodest judicium Christi de vivis & mortuis, quia nondum factum est. Si autem nos per hujus nondum facti, sed futuri judicii fidem stabimus ad dexteram Christi; profectò illi per incarnationis ejus tunc nondum factæ, sed futuræ fidem membra sunt Christi.

32. NEQUE enim putandum est, quod antiquis justis sola quæ semper erat, divinitas Christi, non etiam quæ nondum erat, ejus humanitas revelata profuerit. Illud enim quod ait Dominus Jesus, Abraham concupivit diem meum videre, & vidit, & gavisus est: si diem suum voluit suum tempus intelligi, testimonium profectò perhibuit Abraham, quod fide fuerit incarnationis ejus imbutus. Secundum hanc enim habet tempus: divinitas verò ejus omne tempus excedit, quia per illam universa facta sunt tempora. Quod & si quisquam de die sempiterno accipiendum putaverit, qui nullo finitur crastino, nullo prævenitur hesterno, hoc est, de ipsa æternitate, in qua coæternus est Patri; quo-

1. Cor. II.
3.

Profuit patribus etiam nondum facta Christi incarnatio.

CAPUT
XXVII.
Abraham exemplo probat veteres justos fidem habuisse incarnationis Christi.
Joan. 8. 56.

modo id verè concupisceret Abraham, nisi ejus nosset futuram mortalitatem, cujus quæsit æternitatem? Aut si ad hoc aliquis horum verborum sensum coarctat, ut dicat, nihil intelligendum in eo quod ait Dominus: Quæsit diem meum, nisi, quæsit me, qui sum dies permanens, hoc est, lumen indeficiens (velut cum dicimus vitam Filii, de qua loquitur Evangelium dicens: *Sic dedit & Filio vitam habere in semetipso*; non aliud ipsum, aliud ejus vitam; sed eundem ipsum Filium intelligimus vitam, qui dixit: Ego sum via, veritas & vita: & de quo dictum est: Ipse est verus Deus & vita æterna; ut hanc ejus æqualem Patri divinitatem videre cupierit Abraham, nequaquam incarnatione ejus præcognita, sicut eum nonnulli etiam philosophi quæverunt, qui nihil de ejus carne didicerunt) numquid & illud, quod jubet Abraham, ponere manum servum suum sub femore suo, & jurare per Deum cæli, aliter quisquam rectè intellecturus est, nisi Abraham scisse, in qua venturus esset Deus cæli, carnem de illo femore propagari?

33. CUIUS carnis & sanguinis, quando ipsum Abraham benedixit, Melchisedech etiam testimonium christianis fidelibus notissimum protulit, ut tanto post Christo diceretur in Psalmis, quod nondum factum, sed adhuc futurum, eadem tamen ipsa & patrum, quæ nostra est, fides una cantabat: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. In Adam quippe inventibus mortem, per hoc prodest Christus quod est mediator ad vitam. Non autem per hoc mediator est, quod æqualis est Patri: per hoc enim, quantum Pater, tantum & ipse distat

Per quid
Christus
mediator.

Joan. 5.
26.

Joan. 14.
6.
I. Joan. 5.
20.

Gen. 24.2.
Abraham
cur servum
manu sub
femore po-
sita, jurare
voluerit.
CAPUT
XXVIII.
Gen. 14.19.

Ps. 109.4.

à nobis: & quomodo erit medietas, ubi eadem ipsa distantia est? Ideo Apostolus non ait: Unus mediator Dei & hominum Christus Jesus; sed, *homo Christus Jesus*. Per hoc ergo mediator, per quod homo: inferior Patre per quod nobis propinquior; superior nobis per quod Patri propinquior: quod apertius ita dicitur, inferior Patre, quia in forma servi; superior nobis, quia sine labe peccati.

34. QUAPROPTER quisquis humanam contendit in qualibet ætate naturam non indigere medico secundo Adam, quia non est vitata in primo Adam; non in aliqua quæstione, in qua dubitari vel errari salva fide potest, sed in ipsa regula fidei qua christiani sumus, gratiæ Dei convincitur inimicus. Quale est autem, quod ab istis illa quæ antè fuit, velut adhuc minus malis moribus vitata, hominum laudatur natura; neque respiciunt, tantis tamquam intolerabilibus peccatis homines tunc fuisse submersos, ut excepto uno homine Dei & ejus conjuge, tribusque filiis & totidem nuribus, justo judicio Dei, sicut igne postea terra exigua Sodomorum, ita totus mundus diluvio deleretur? Ex quo tempore igitur per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt, profectò universa massa perditionis facta est possessio perditoris. Nemo itaque, nemo prorsus inde liberatus est, aut liberatur, aut liberabitur, nisi gratiâ Redemptoris.

35. ET ante Abraham quidem utrum aliquo corporali & visibili sacramento justis, vel eorum parvuli signarentur, Scriptura non exprimit. Ipse tamen Abraham signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei. Et

I. Tim. 2.
5.

Phil. 2.7.

CAPUT
XXIX.

Gen. 7.7.
& 23.

Ibidem 19.
24.

Rom. 5.12.

CAPUT
XXX.

Rom. 4.11.

Gen. 17. 10. & seq.
Circumcisio parvulorum cur sub tanti supplicii terrore præcepta.
Rom. 10. 10.
Gen. 17. 14.

Perire de populo suo in Scripturis quid.
Gen. 25. 17.
1. Mac. 2. 69.

CAPUT XXXI.
Platonico- rum opinio de vita animæ ante corpus rejicitur.

Rom. 9. 11.

sic accepit, ut deinceps etiam omnes parvulos domûs suæ circumcidere juberetur, recentissimos à visceribus matrum, octavo die nativitatibus eorum, ut etiam hi, qui corde ad justitiam credere nondum possent, justitiæ tamen fidei signaculum sumerent. Quod sub terrore tanto est imperatum, ut diceret Deus, animam illam de suo populo perituram, cujus octavo die præputii circumcisio facta non fuisset. Hujus tam horribilis poenæ justitia si quæratur, nonne istorum omnis de libero arbitrio, & laudabili sanitate, & puritate naturæ, quantumlibet arguta sit argumentatio, repercussa, & confracta dissiliet? Quid enim mali, quæso, parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente & eum non circumcidente, ipse damnetur, damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo? Neque enim temporalis mortis terror incussus est; cum de justis, quando moriebantur, tunc potius diceretur: Et appositus est ad populum suum, vel, appositus est ad patres suos: quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur, quæ illum separet à populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei.

36. QUID sibi ergo vult, pro nullo præputii voluntatis admissio, tanta damnatio? Neque enim sicut nonnulli secundum platonicos opinantur, hoc uniuscujusque infantis animæ redditur, quod ante istam vitam sua voluntate commisit, cum haberet ante hoc corpus vel bene vel malè liberum vivendi arbitrium: cum Paulus Apostolus apertissimè dicat, nondum natos nihil egisse boni vel mali. Unde ergo recitè infans illa perditione punitur, nisi quia pertinet ad massam perditionis, & justè intelligitur ex Adam natus, antiqui debiti obligatione damnatus, nisi inde fuerit, non secundum debitum, sed

sed secundum gratiam liberatus? Quam gratiam, nisi gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum? Quem profectò inter cetera veterum sacramenta etiam ipsa præputii circumcisio prophetavit. Dies enim octavus est in hebdomadarum recursibus dies Dominicus, quò resurrexit Dominus; & petra erat Christus, unde circumcisionis cultellus petrinus; & caro præputii corpus peccati.

37. MUTATIS proinde sacramentis, postquam venit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato mediatoris auxilio, qui etiam priusquam venisset in carne, antiqua sua membra liberabat suæ incarnationis fide; & nos cum essemus mortui delictis & præputio carnis nostræ, convivificati sumus Christo, in quo circumcisi sumus circumcisione non manu facta, quam figurabat circumcisio manu facta, ut evacuaretur corpus peccati, cum quo sumus ex Adam nati; damnatæ originis propagatio nos damnat, nisi mundemur similitudine carnis peccati, in quâ missus est sine peccato; qui tamen de peccato damnavit peccatum, factus pro nobis peccatum. Unde dicit Apostolus: *Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo: eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos simus justitia Dei in ipso.* Deus ergo, cui reconciliamur, fecit eum pro nobis peccatum, id est, sacrificium per quod dimitterentur nostra peccata: quoniam peccata vocantur sacrificia pro peccatis. Et utique ipse pro peccatis nostris immolatus est, nullum habens vitium, solus in hominibus, quale quærebatur etiam tunc in pecoribus, quo significabatur unus sine vitio ad vitia sananda venturus. Quocumque igitur die suæ nativitatis infans baptizetur in Christo,

Circumcisio gratiæ Christi prophetia.

1. Cor. 10. 4.

Rom. 6. 6.

CAPUT XXXII.

Coloss. 2. 13. & 11.

Rom. 6. 6.

Rom. 8. 3.

Gal. 3. 13.

2. Cor. 5. 20.

Christus quomodo appellatus peccatum.

Coloss. 2.
11.

Job. 14.
sec. LXX.

CAPUT
XXXIII.
Originale
peccatum
non facit
nuptias
malas.
I. Thes. 4.
5.
Pudicitia
conjugalis
bonum nup-
tiarum.

to, tamquam octavo circumciditur die: quoniam in illo circumciditur, qui tertio quidem ex quo crucifixus est, sed octavo in hebdomadibus resurrexit die. Circumciditur autem in exspoliationem corporis carnis, id est, ut debitum, quod contagio carnalis generationis adtraxit, gratia spiritalis regenerationis absolvat. Nullus enim est mundus à sorde (qua, obsecro, sorde, nisi peccati?) nec infans, cujus est unius diei vita super terram.

38. SIC autem argumentantur, dicentes: Ergo malum sunt nuptiæ, & non est opus Dei homo quem generant nuptiæ? Quasi nuptiarum bonum sit morbus concupiscentiæ, in quo uxores diligunt qui ignorant Deum, quod Apostolus prohibet; ac non potius pudicitia conjugalis, qua in bonos usus ordinatè filios procreandi redigitur libido carnalis: aut verò possit esse homo nisi opus Dei, non solum qui de conjugio, verum etiam qui de fornicatione, vel de adulterio procreatur. Sed in hac quæstione, ubi quæritur, non cui rei creator, sed cui salvator sit necessarius, non intuendum est quid boni sit in procreatione naturæ, sed quid in peccato mali, quo certum est vitiatam esse naturam. Simul autem utrumque propagatur, & natura, & naturæ vitium; quorum est unum bonum, alterum malum. Illud de conditoris largitate sumitur, hoc de a originis damnatione adtrahitur: illi est causa bona voluntas Dei summi, huic mala voluntas hominis primi: illud indicat Deum creaturæ institutorem, hoc indicat Deum inobedientiæ punitorem: denique idem ipse Christus propter illud creandum, factor est

a Omnes MSS. de origine damnationis.

est hominis, propter hoc sanandum factus est homo.

39. BONUM ergo sunt nuptiæ in omnibus quæ sunt propria nuptiarum. Hæc autem sunt tria, generandi ordinatio, fides pudicitæ, connubii sacramentum. Propter ordinationem generandi scriptum est: Volo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse. Propter fidem pudicitæ: Uxor non habet potestatem sui corporis, sed vir: similiter & vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier. Propter connubii sacramentum: Quod Deus conjunxit, homo non separat. De quibus in aliis opusculis nostris, quæ vobis non sunt incognita, quantum Domino adiuvante potuimus, satis nos disseruisse meminimus. Propter hæc omnia, honorabiles nuptiæ in omnibus, & thorus immaculatus. In quantum enim nuptiæ bonæ sunt, in tantum faciunt plurimum boni etiam de libidinis malo: quoniam libidine non bene utitur libido, sed ratio. Libido est autem a in illa, quam notat Apostolus, repugnante legi mentis, inobedientium lege membrorum: ratio verò bene utens libidine, ipsa est in lege nuptiarum. Nam si nullum de malo bonum fieri posset, nec Deus ex adulterino concubitu hominem conderet. Sicut ergo adulterii damnabile malum, quando & inde homo nascitur, non imputatur Deo, qui certè in opere hominum malo facit ipse opus bonum: ita quidquid est pudendum in membrorum illa inobedientia, de qua erubuerunt, qui post peccatum fo-

a Ita Gallicani MSS. Editio Lov. omittit in: postea cum Am. & Er. sic habet, quam vocat Apostolus repugnantem legi mentis, inobedientium lege membrorum. Non malè, si modò corrigas, legem membrorum.

CAPUT
XXXIV.
Tria con-
jungli bo-
na.

I. Tim. 5.
14.

I. Cor. 7.4.

Matt. 19.6.

De bono
conjugali,
cap. 3. &
sequenti-
bus.

Hebr. 13.4.

Libido.

a
Rom. 7.23.

De malo
bonum.

Gen. 3. 7.
Unde in
corporis
nostri
membris
verecun-
dia.

foliis ficulneis eadem membra texerunt, non nuptiis imputatur, propter quas concubitus conjugalibus non solum est licitus, verum etiam utilis & honestus; sed imputatur peccato inobediencie, cujus hæc poena est consecuta, ut homo inobediens Deo, sua quoque sibi inobediencia membra sentiret: de quibus erubescens, quod non ad arbitrium voluntatis ejus, sed ad libidinis incentivum velut arbitrio proprio moverentur, quæ pudenda judicavit, operienda curavit. Non enim confundi debuit homo de opere Dei, aut ullo modo fuerant creato erubescenda, quæ instituenda visa sunt Creatori. Itaque nec Deo nec homini illa simplex nuditas displicebat, quando nihil erat pudendum, quia nihil præcesserat puniendum.

CAPUT
XXXV.
Nuptiæ &
ante pec-
catum.
Gen. 1. 28.

Dei bene-
dictio quid
in primis
parentibus
operata.

40. ESSENT autem proculdubio nuptiæ etiam non præcedente peccato, quia neque ob aliam causam viro adjutorium, non alius vir, sed femina facta est. Et illa Dei verba: Crescite, & multiplicamini; non est damnandorum prædictio peccatorum, sed secundatarum benedictio nuptiarum. His enim Deus ineffabilibus suis verbis, id est, divinis rationibus in suæ sapientiæ, per quam facta sunt omnia, veritate viventibus vim seminis indidit primis hominibus. Si autem peccato non fuisset dehonesta natura, absit ut opinemur tales futuras fuisse nuptias in paradiso, ut in eis ad prolem seminandam non a nutu voluntatis, sicut pes ad ambulandum, manus ad operandum, lingua ad loquendum; sed astu libidinis membra genitalia moverentur. Nec

a Editi & MSS. non naturâ voluntatis. Emendantur hic ex libro 1. de Nuptiis & concupisc. c. 6.

sicut nunc fit, virginitatis integritas ad concipiendos fetus vi turbida vitaretur ardoris, sed obsequeretur imperio tranquillissimæ caritatis: & eo modo non esset dolor & cruor virginis concumbentis, quomodo non esset etiam matris gemitus parientis. Hæc ideo non creduntur, quia in ista mortalitatis conditione in experta sunt. In deterius quippe vitio mutata natura, non invenit primæ illius puritatis exemplum. Sed fidelibus loquimur, qui noverunt credere divinis eloquiis, etiam nullis adhibitis expertæ veritatis exemplis. Quomodo enim nunc ostendam sine ullis parentibus de pulvere hominem factum, eique de suo latere conjugem? Et tamen quod oculus jam non invenit, fides credit.

41. SIC ergo & primarum nuptiarum sine libidinis passione tranquillitas, & motus genitalium sicut aliorum membrorum, non ad effrenati caloris incitamentum, sed ad voluntatis arbitrium (quales nuptiæ perseverassent, si peccati non intervenisset opprobrium) nunc ostendi non potest: sed ex iis quæ divina auctoritate conscripta sunt, non immerito credi potest. Sic enim modò non invenio sine pruriente libidine concumbentem, sicut non invenio sine dolore & gemitu parturientem, sine futura morte nascentem: & tamen secundum scripturarum sanctarum veritatem, gemitus parturientis, & mors hominis non fuissent, si peccatum non præcessisset. Sic nec illud unde erubuerunt, qui membra illa texerunt: quia & hoc in eisdem sanctis litteris præcedente peccato scriptum est consecutum. Membra quippe illa nisi indecens motus

Gen. 2. 7.
& 22.

CAPUT
XXXVI.
Libido &
labor par-
turiendi ex
peccato.

Gen. 3. 7.

Membra
unde pu-
denda.

a Victoribus MS. & Vaticanis, incitaretur. pp. c. 111

tus oculis eorum, non utique clausis, sed in hoc non apertis, hoc est, non adtentis, animadvertenda nuntiasset; nihil in suo corpore, quod utique totum Deus laudabile fecerat, pudendum velandumque sensisset: quia nisi præisset facinus, quod inobedientia est ausa committere, non sequeretur dedecus, quod verecundia vellet abscondere.

CAPUT
XXXVII.
Malum libidinis nuptiis non imputandum.

Tria nuptiarum bona, proles, pudicitia, sacramentum.

Originis vitium ex carnali concupiscentia.

42. CLARUM est igitur, hoc non esse nuptiis imputandum, quod etsi non esset, nuptiæ tamen essent: quarum bonum non auferitur isto malo, sed ab eis & hoc malum in usum vertitur bonum. Verum quia jam ista conditione mortalium, nunc simul aguntur concubitus & libido; eo fit, ut cum libido reprehenditur, etiam nuptialis concubitus licitus & honestus reprehendi putetur ab eis, qui nolunt discernere ista, vel nesciunt. Nec attendunt illud esse nuptiarum bonum, unde gloriatur nuptiæ, id est, proles, pudicitia, sacramentum; illud autem non esse nuptiarum, sed carnalis concupiscentiæ malum, de quo erubescunt & nuptiæ. Sed quia sine illo malo fieri non potest nuptiarum bonum, hoc est, propagatio filiorum; ubi ad huiusmodi opus venit, secreta quaruntur, arbitri remouentur, filiorum quoque ipsorum, si jam inde aliqui nati sunt, cum per ætatem sentire ista jam coeperint, præsentia devitatur: atque ita nuptiæ sinuntur exercere quod licet, ut non negligant occultare quod dedecet. Hinc est quod infantes etiam qui peccare non possunt, non tamen sine peccati contagione nascuntur, non ex hoc quod licet, sed ex eo quod dedecet. Nam ex hoc quod licet, natura nascitur; ex illo quod dedecet, vitium. Naturæ nascentis

est

est auctor Deus, qui hominem condidit, & qui virum ac feminam nuptiali jure conjunxit: vitii verò auctor est diaboli decipientis calliditas, & hominis consentientis voluntas.

43. UBI nihil Deus fecit, nisi quod hominem voluntate peccantem, justo iudicio cum stirpe damnavit: & ideo ibi quidquid etiam nondum erat natum, merito est in prævaricatrice radice damnatum: in qua stirpe damnatâ tener hominem generatio carnalis, unde sola liberat regeneratio spiritalis. Ideo regeneratis parentibus, si tamen in eadem gratia perseveraverint, proculdubio ista propter remissionem peccatorum, quæ in eis facta est, non nocebit, nisi cum eâ male utuntur, non solum in omnibus illicitis corruptelis, verum etiam in ipsis conjugibus quando non propagandi voluntate operam creandis filiis impendunt, sed lasciviendi voluptate exsaturandæ cupidini inserviunt. Quod propter vitandas fornicationes maritis & uxoribus ne fraudent invicem, nisi ex consensu ad tempus, ut orationibus vacent, secundum veniam, non secundum imperium, concedit Apostolus. Evidenter quippe dum tribuit veniam, denotat culpam. Nuptialis autem concubitus, quem matrimoniales quoque indicant tabulæ, causa procreandorum fieri filiorum, per se ipsum prorsus, non in comparatione fornicationis, est bonus: qui tametsi propter corpus mortis, quod nondum est resurrectione renovatum, sine quodam bestiali motu, de quo natura erubescit humana, non potest fieri; tamen ipse concubitus non est peccatum, ubi ratio libidine utitur ad bonum, non superatur ad malum.

44. OBESSET ista carnis concupiscentia, etiam tantummodo quod inesset, nisi peccatorum remissio sic prodesset, ut quæ * in eis * f. inest. est,

CAPUT
XXXVIII.
Nondum natus in radice damnatus.

Usus matrimonii propter solam voluptatem non sine veniali culpa.

CAPUT
XXXIX.

est, & nato, & renato, nato quidem, & inesse, & obesse; renato autem inesse quidem, sed non obesse possit. In tantum enim obesse natis, ut nisi renascantur, nihil possit prodesse, ^a si nati sunt de renatis. Manet quippe in prole, ita ut ^b ream faciat, originis vitium; etiam si in parente reatus ejusdem vitii remissione ^c ablatus est peccatorum, donec omne vitium cui consentiendo peccatur, regeneratione novissima consumatur: id est, ipsius etiam renovatione carnis, quæ in ejus resurrectione futura promittitur, ubi non solum nulla peccata faciamus, sed nec habeamus ulla desideria vitiosa, quibus consentiendo peccemus: ad quam beatam perfectionem hujus, quod nunc datur, sancti lavacri gratia pervenitur. Qua enim regeneratione spiritus modò fit ut peccata omnia præterita remittantur, ejus merito fiet etiam regeneratio carnis in æternam vitam, qua in ipsa carne incorruptibiliter resurgente peccatorum omnium incitamenta sanentur. Sed ea salus adhuc in spe facta est, non tenetur in re; neque possidetur per præsentiam, sed expectatur per patientiam. * CAP. XL. * AC per hoc non solum peccata omnia, quorum nunc remissio fit in baptismo, quæ reos faciunt, dum desideriis vitiosis consentitur atque peccatur; verum etiam ipsa desideria vitiosa, quibus si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur, quæ non in ista, sed in alia vita nulla erunt, eodem lavacro baptismatis universa purgantur.

45. Reatus itaque vitii ejus de quo loquimur,

^a Vatic. MS. quod nati. fortè leg. etsi nati.

^b Sic MSS. Sigram. & Casal. Alii cum editis, reatum faciat.

^c Duo MSS. absolutus est.

Plena per resurrectionem renovatione, baptismi est effectus.

mur, in regeneratorum prole carnali tamdiu manebit, donec & illic lavacro regenerationis abluatur. Regeneratus quippe non regenerat filios carnis, sed generat; ac per hoc in eos non quod regeneratus, sed quod generatus est, trajicit. Sic igitur, sive reus infidelis, sive absolutus fidelis, non ^a generat absolutos uterque, sed reos: quomodo non solum oleastri, sed etiam oleæ semina non oleas generant, sed oleastros. Sic itaque in damnatione hominem prima nativitas tenet, unde nisi secunda non liberat. Tenet ergo diabolus, liberat Christus: tenet deceptor Evæ, liberat filius Mariæ: tenet qui per conjugem venit ad virum, liberat qui de conjugate natus est, quæ non pertulit virum: tenet qui causam libidinis intulit feminæ, liberat qui sine libidine est conceptus in femina. Omnes ille prorsus per unum tenere potuit, nec ab ejus dominatione liberat nisi unus, quem tenere non potuit. Denique ipsa Ecclesiæ sacramenta, quæ tam priscae traditionis auctoritate concelebrat, ut ea isti, quamvis in parvulis existiment simulatorie potius quàm veraciter fieri, non tamen audeant aperta improbatione respuere: ipsa, inquam, sanctæ Ecclesiæ sacramenta satis indicant, parvulos à partu etiam recentissimos per gratiam Christi de diaboli servitio liberari. Excepto enim quod in peccatorum remissionem, non fallaci, sed fideli mysterio baptizantur, etiam prius exorcizatur in eis & exsufflatur potestas contraria; cui etiam verbis eorum à quibus portantur, se renuntiare respondent.

TOM. IV.

L

dent.

^a Editi, regenerat. Melius hoc loco MSS. generat.

^b Vatic. MS. concelebrant: non malè, cum ad pelagianos refertur.

Hominis liberatio ipsius captivitatis modo conveniens.

Exorcismus, exsufflatio, & renuntiatio satanæ in baptismis ceremoniis.

Matt. 12.
29.
1. Cor. I. 25.

dent. Quibus omnibus rerum occultarum sacratis & evidentibus signis, à captivatore pessimo ad optimum redemptorem transire monstrantur; qui pro nobis infirmitate suscepta, alligavit fortem, ut vasa ejus eriperet: quia infirmum Dei non solum est hominibus, verum & angelis fortius. Liberans itaque Deus pusillos cum magnis, in utrisque ostendit quod locuta est per Apostolum Veritas. Non enim solos aetate majores, sed etiam pusillos eruit à potestate tenebrarum, ut transferat in regnum Filii caritatis suae.

Coloss. I.
13.

Difficultas
contra pec-
catum ori-
ginis.

Matt. 5.
45.

46. Nec quisquam miretur, & dicat: *Cur hoc creat bonitas Dei, quod possideat malignitas diaboli?* Hoc enim suae creaturae seminibus ex illa bonitate largitur, qua etiam facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super justos & injustos. Hac quippe bonitate etiam ipsa semina benedixit, vel benedicens constituit: quam benedictionem naturae laudabili culpa damnabilis non ademit. Quae licet per Dei punientis justitiam valuerit, ut homines cum peccati originalis vitio nascerentur; non tamen valuit, ut homines non nascerentur. Sicut in ipsis aetate majoribus quilibet vitia peccatorum non ex homine hominem tollunt; sed permanet Dei opus bonum in quantiscumque malis operibus impiorum. Nam etsi homo in honore positus, & non intelligens, comparatur pecoribus, eisque similis fit; non tamen usque adeo similis fit, ut pecus sit. Comparatur namque per vitium, non per naturam; non per pecoris vitio, sed naturae. Tanta namque excellentiae est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis natura sit pecoris: nec tamen ideo natura hominis in naturam vertitur pecoris. Ac per hoc

Psal. 48.
13.

Vitium ho-
minis natu-
ra est peco-
ris.

Deus

Deus hominem damnat propter vitium, quo natura dehonestatur; non propter naturam, quae vitio non aufertur. Bestias verò absit ut opinemur poenae damnationis obnoxias, quas justum est ut miseriae sint expertes, quae nec beatitudinis possunt esse participes. Quid ergo mirum est, vel iniquum, ut immundo spiritui subdatur homo, non propter naturam, sed propter immunditiam suam, quam non ex opere divino, sed ex humana voluntate venientem in originis labe contraxit; cum & ipse spiritus immundus bonum sit, quod spiritus, malum, quod immundus? Illud quippe est ex Dei opere, hoc ex propria voluntate. Natura itaque fortior, id est, angelica, inferiorem naturam, id est, humanam, vitii societate subditam tenet. Ideo mediator Angelis fortior, infirmus propter homines factus est: sic superbia captivatoris, Redemptoris humilitate destruitur; ut qui super filios a hominis angelica fortitudine gloriatur, à Filio Dei suscepta humana infirmitate vincatur.

2. Cor. 8. 9.

a

47. SED jam etiam istum conclusuri li-
brum, oportere arbitramur, ut Ambrosium antistitem Dei, cujus inter latinae linguae scriptores ecclesiasticos praecipue * Pelagius integerrimam fidem praedicat, sicut de gratia fecimus, ita & de peccato originali, in quo delendo ipsa gratia evidentius commendatur, calumniosae istorum loquacitati respondere faciamus. In eo opere quod scripsit de Resurrectione sanctus Ambrosius: *Lapsus sum, inquit, in Adam, de paradiso ejectus in Adam, mortuus in Adam: quem non revocat nisi*

CAP. XLI.

* V. lib. de gratia Christi c. 43.

Ambrosii pro originali peccato sententiae.

Lib. de fide resurrectionis.

b

L 2

me

a Vatic. cod. filios hominum.

b Sic MSS. At editi, *Quem revocaret*: minus bene. Apud Ambrosium, *Quomodo revocet.*

me in Adam invenerit, ut in illo culpæ obnoxium, mortis debitum, ita in Christo justificatum. Item scribens contra Novatianos ait: *Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum dicente David: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Ideo Pauli caro corpus mortis erat, sicut ipse ait: *Quis me liberavit de corpore mortis hujus? Christi autem caro damnavit peccatum, quod nascendo non sensit, quod moriendo crucifixit; ut in carne nostra esset justificatio per gratiam, ubi erat antè collusio per culpam.* Item idem ipse cum exponeret Isaiam Prophetam loquens de Christo: *Ideo, inquit, & quasi homo per universa tentatus est, & in similitudine hominum cuncta sustinuit: sed quasi de Spiritu natus abstinuit à peccato.* Omnis enim homo mendax; & nemo sine peccato, nisi unus Deus. *Servatum est igitur, ut ex viro & muliere, id est, per illam corporum commixtionem, nemo videatur expers esse delicti. Qui autem expers est delicti, expers est etiam hujusmodi conceptionis.* Item cum exponeret Evangelium secundum Lucam: *Non enim virilis coitus, inquit, vulvæ virginæ secretis reseravit, sed immaculatum semen inviolabili utero Spiritus sanctus infudit. Solus enim per omnia ex natis de femina sanctus Dominus Jesus, qui terrena contagia corruptelæ immaculati partus novitate non senserit, & cælesti majestate depulerit.*

48. His tamen verbis hominis Dei, quem tanto præconio ipse laudavit Pelagius, contradicit, & dicit: *Sicut sine virtute, ita nos*

Suprà cap. 13.

Lib. 1. de Pœnitentia. c. 2. vel 3.

Psal. 50. 7.

Rom. 7. 24.

Ambrosii opus in Isaiam, non exstat.

Hebr. 4. 15.

Ps. 115. 2.

Lib. 2. n. 56. ad illud cap. 2. Omne masculinum adaperiens vulvam.

sine vitio procreari. Quid igitur restat, nisi aut istum Pelagius suum damnet errorem, aut eum sic Ambrosium laudasse pœniteat? Sed quia ista secundum catholicam fidem beatus Ambrosius, ut episcopus catholicus, est locutus; sequitur ut ab hac via fidei devius merito Pelagius cum Cælestio discipulo suo catholicæ Ecclesiæ sit auctoritate damnatus, nisi eum non Ambrosium laudasse, sed contra Ambrosium sensisse pœniteat. Scio vos ea quæ ad ædificationem vel confirmationem fidei conscribuntur, insatiabiliter legere: verumtamen hic liber, quantumlibet sit ad hoc utilis, jam tandem aliquando finiendus est.

EPISTOLA CXCIV.*

Augustinus Sixto Romano presbytero (& postea Pontifici) instruens illum adversus pelagianorum argumenta.

* *Alias CV. que autem 194. erat, nunc in Appendixe est 13.*

Domino in Domino dominorum dilectissimo, sancto fratri, & compresbytero SIXTO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

I. Epistola, quam per carissimum fratrem nostrum Albinum acolythum misi, prolixior me missurum esse promisi per sanctum fratrem & compresbyterum nostrum Firmum, qui nobis litteras attulit sinceritatis tuæ, plenas sinceritate fidei tuæ, quæ nobis tantum gaudium contulerunt, quantum magis possumus habere quam dicere. Quod enim fatendum

Scripta paulò post superiores epistolas. CAPUT I.